

התנגדות מכון זולת להצעה לבטל את עילת הסבירות

מכון זולת לשוויון וזכויות אדם מקדם את ההגנה על שלטון החוק והדמוקרטיה ופועל על מנת להתנגד לכלל מרכיבי המהפכה המשטרית שעליה הצהירה ממשלת ישראל ה-37 עם הקמתה.¹ גם התיקון המוצע בעניין עילת הסבירות הוא חלק מצבר חקיקה וממהלכים אחרים של הממשלה שנועדו להוציא לפועל מהפכה משטרית במדינת ישראל.

הצעת החוק של יו"ר וועדת החוקה, חוק ומשפט מה-20.6.23 לתיקון סעיף 15 בחוק-יסוד: השפיטה בעניין עילת הסבירות מסמנת את חידוש הדיונים בוועדה בעניין החוקים השונים שמקדמת הממשלה במטרה להחליש את מערכת המשפט ולהכפיפה באופן מלא לרשות המבצעת. זאת לאחר שקידומם לכאורה הוקפא בעת שהתקיימה בעניינם עד לאחרונה הידברות בין נציגי האופוזיציה והקואליציה בבית הנשיא. מטרת התיקון המוצע לחוק יסוד: השפיטה היא לבטל את עילת הסבירות ככל שהיא נוגעת להחלטות שלטוניות של "הממשלה, ראש הממשלה, שר משריה או נבחר ציבור אחר כפי שייקבע בחוק".²

עמדת מכון זולת: ביטול עילת הסבירות יגביל באופן משמעותי את כוחו של בית המשפט לבקר החלטות שלטוניות הפוגעות באופן קיצוני באזרחי מדינת ישראל. מהלך זה יוביל להעמקת תופעת השחיתות השלטונית בישראל ולפגיעה ארוכת-טווח בכלכלת ישראל.

➤ התיקון המבוקש מהווה צעד נוסף בשאיפת הממשלה לביטול כל ביקורת אפקטיבית על צעדי מצד זרועות השלטון שייעודן במשטר דמוקרטי תקין הוא לפקח ולרסן את פעולתה לטובת הציבור.

➤ כך, למשל, במקרים בהם הממשלה מחליטה על מינויים על בסיס שיקולים זרים שאינם לטובת הציבור וללא כל אמת מידה של כשירות מקצועית ו/או ניקיון כפיים אלא לטובתם האישית של נבחרי ציבור או לטובת חוג מקורבים מצומצם, עילת הסבירות מהווה עוגן יחיד ובלעדי להגנה על שלטון החוק והצדק.

➤ בהיעדר עילת הסבירות גוברת הסכנה למעבר משיטת משטר דמוקרטית המבוססת על טובת הציבור הכללי לשיטת משטר סקטורקרטית המבוססת על טובתם האישית של פוליטיקאים וקבוצות הכוח הקשורות לשלטון.

➤ מהלכים אלה יובילו להעמקת תופעת השחיתות השלטונית בישראל, תופעה שאין כל חולק על פגיעתה העמוקה הן בזכויותיהם של אזרחים והן בכלכלתן של מדינות ואיתנותן הפיננסית, פגיעה המתגלגלת בביור על כל אזרחיה.

➤ לאור דברים אלה, ביטול עילת הסבירות עולה כדי פגיעה קיצונית בשלטון חוק תקין ומאפשרת פגיעה בזכויות אזרח ואדם של פרטים וקבוצות שאינם "מועילים" לנבחרי הציבור.

כתיבה: עו"ד נמרוד גורנשטיין

¹ איתי מק, **המשטר בישראל: מדינה סף-סמכותנית בדרך לדיקטטורה**, מכון זולת (28.5.2023).
² וועדת החוקה, חוק ומשפט, **חומר רקע - נוסח חכך רוטמן - הצעת חוק יסוד השפיטה - עילת הסבירות - 20.6.23**, אתר הכנסת (22.6.23).